

I barndommens land

Af Jørgen Thorgaard

Ville den, der læser disse linier, gerne leve sin barndom om? Jeg ville ikke bryde mig om det. Og tilstår med det samme, at denne erklæring er forkælet og utaknemmelig.

For min barndoms kulisse var Thyholm. Et flot og frodigt land, til alle sider med udsigt til en venligt glimtende fjord. Tiden spændte sig fra 1939, da jeg kom til verden i et sovekammer på et lille husmandssted neden for Smerup Fattiggaard, og indtil 1955, da jeg havde taget min eksamen på Hvidbjerg Kost- og Realskole og drog på kostskole i Tarm for at blive student.

En smuk egn og en tid, hvor millioner af børn havde det forfærdeligt.

*

Jeg havde det forholdsvist godt. Besættelsen husker jeg mest som venlige tyske soldater, der gik vagt på jernbanen og gerne ville i lag med en lille dreng. Men de voksne sagde, jeg skulle holde mig væk. Efter krigen fik jeg lov at lære noget, læse romaner, høre radioteater, blive forelsket. Der er vel ikke noget at tude over?

Noget af det ville jeg da godt leve en gang til. Men genopleve det som helhed - nej tak!

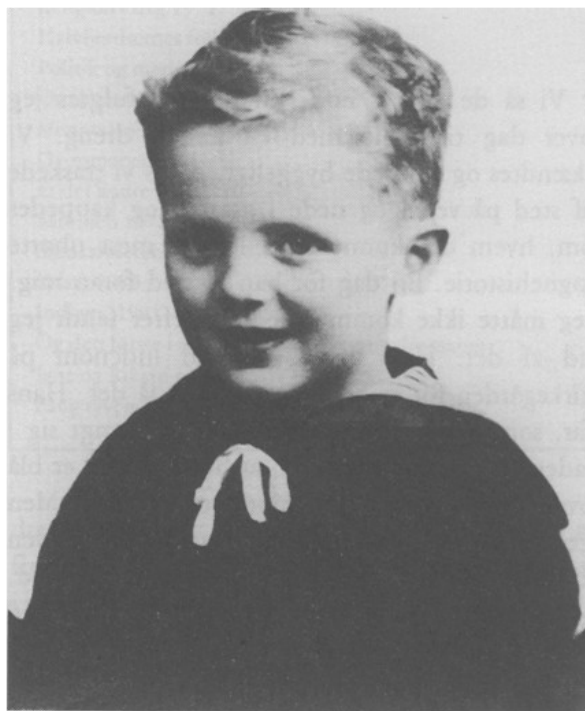
Der er lykkelige mennesker, der kun regner med solskinstimerne. Andre har mest gråvejret i erindring. Nogle ulykkelige samler på minder om uvejr. Jeg husker alle tre dele forbandet godt.

Vi var fattige. Hvem lever fedt på 4-5 tønder sæde? Min far havde haft uheld på uheld, endda han og mor kom fra holdne

folk, og han var aldrig rask. Af sted i nattemørket om til en nabo, der havde telefon, om man ville ringe efter doktoren? Et par gange om året var far på lange rejser til fjerne sygehuse.

Men der var søskende, som kom hjem fra deres pladser, fortalte, havde gaver med og fik huset til at lyse op. Der var tryghed i at være mange, en stor familie, der holdt sammen på grund af kærlighed. Der var sommerdage, hvor man dånede af varme og soldruk. Fødselsdage i skæg og hyl. Juleugens lange lyksalighed.

Vi måtte ud at tjene hos andre landmænd med mere hartkorn. Det var en nødvendig-

Allerede i 5-6 års alderen var Jørgen Thorgaard hos fotografen i Hvidbjerg.

hed. En del var flinke og forstående. Andre var måske slet ikke onde, som man troede i sin barnlige uforstand. Måske var de bare dumme og vidste ikke, hvor dybt de kunne skære sår i et barns bevidsthed. Måske havde de deres at tænke på og hørte ikke »knægten« tude af desperation, når han ikke kunne få belgiere til at gå lige, som de skulle.

Men der var pauser. Dagligt. Fra klokken 8 om morgenen til klokken 12 middag. Hvidbjerg Centralskole. Jeg lærte om lande og skikke og trossætninger og logik og fortid og digtere. Digtere! Nogen skrev forstandigt om livet, spændende om mennesker i landskaber og situationer, der både var nære og kendte og fjerne og revolutionerende. Skoletimerne og den inspiration, de også tilførte de trælse stunder på grå, regnpiskede marker og i stinkende grisebøvle, hørte til min barndoms bedste minder. Jeg står i bundløs gæld til de to skoler i Hvidbjerg. Nogle af lærerne var fænomene. De lærte mig noget om det seriøse slids velsignelser. Desprængte elendighedens skodder og åbnede for horisonter, som flytter sig ud i uendeligheden.

*

Vi så de andres nød. En periode fulgtes jeg hver dag til skole med en anden dreng. Vi skændtes og sludrede hyggeligt, mens vi traskede af sted på vejen og nede i grøften og kappedes om, hvem der kunne fortælle den mest uhørte løgnehistorie. En dag for han af sted foran mig. Jeg måtte ikke komme med. Bagefter fandt jeg ud af det: Han skulle et vend indenom på kirkegården for at hilse på en, som lå der. Hans far, som nyligt havde kapituleret og hængt sig i laden. Jeg troede indtil da, at himlen altid er blå oven over selv de mørkeste skyer. Men geografilæreren fortalte, at øverst oppe er den kulsort. Solen hænger i det fjerne som en kold, gul klump. Der er ikke noget til at tage imod lyset og give det genskær.

Men der var masser af genskær nede på den bakkede jord mellem Thylands fjorde. For eksempel forelskelsen. Allerede i

Jørgen Thorgaard som 11-årig sammen med lillebror Sven på 8. Sven Thorgaard er historiker og forstander på Testrup Højskole ved Århus. Også dette billede er taget hos fotografen i Hvidbjerg - formentlig om vinteren, før Jørgen Thorgaard kom ud at tjene for første gang.

anden klasse blev jeg forelsket første gang. I et lyshåret ansigt under en hvid kaninpels-hue. Jeg anede ikke, hvad der foregik, men det var saligt at kigge på det ansigt. Så blev jeg 11 år, og der kom en ny pige i klassen. Hun var ovre fra Mors, som vi ikke regnede for andet end et stenaldersamfund. Men hun var lige så klog som en ukendt fremtid og så yndig som en morgen i maj, når det grønnes over tilsåede marker.

For tre år siden hørte jeg, at hun er taget af kræften. Lad længes, lad grædes med evigheds savn, der er kun en stofhob, en dåd og et navn! Den mere modne kærlighed indhentede også. Hjem på cykel en frisk forårmorgen, hvor resten af Thy sov uden at vide, at just denne nat havde det guddommelige rørt ved støvet og skabt vand til vin.

*

Vi fik at vide, at vi var ingenting. Siden har gamle venner fra dengang fortalt mig, at jeg i mine bøger overdriver de sociale klasseforskelle betydning. Hvor kan de vide det fra, når de hørte til på solsiden?

Jeg oplevede ikke de rige som onde og de fattige som gode. Den forenkling løgn

fik aldrig lov at snyde mig. Men der var forskelle, og de blev iagttaget, og der faldt bemærkninger om dem, som sved og skar og efterlod mærker, ingen senere medgang kan hele.

En aften stillede jeg grædende cyklen fra mig ved huset. På turen hjem fra min tjenesteplass i Styvel havde man råbt efter mig, ikke af ondskab sikkert, men ud af den form for svagheit, som blander ubetænk-somhed med ondskabsfuldheit. Min mor kom ud. Hvorfor græder du? Det er den sa-tans cykel. Kæden går hele tiden af. Som en skambidt hund, der gemmer sine sår i skoven.

*

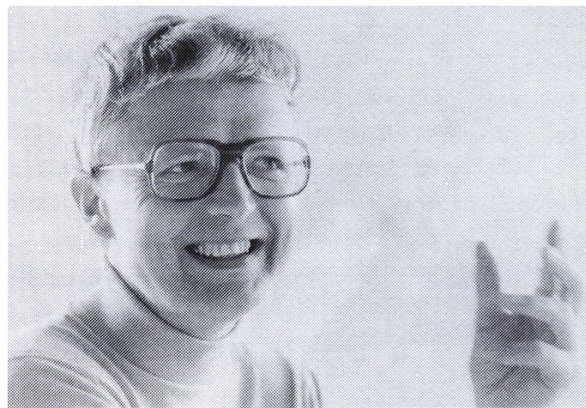
Men der var alle de gode mennesker, rige som fattige, hellige som vantro, vise som enfoldige. De vrimlede omkring et barn og trak lysende spor efter sig, hvor de trådte. Præsten, der alligevel havde et ærinde op-pe i Thisted, om ikke vi ville med i bilen, han havde hørt, far lå på hospitalet - og det skarpt iagttagende barn opdagede, præ-sten ingen andre ærinde havde i byen den dag.

Skolebestyreren, der nogle måneder in-den konfirmationen kaldte en op i privaten, om man ville prøve et sæt mørkt tøj, så godt som nyt, deres dreng var alligevel vokset fra det, ellers var det bare til at smide ud.

Naboer, der kom listende, når det så værst ud med sygdom. Hvad er det, vi hører? Den tyste, næsten forlegne solidaritet, hvor alt for mange ord er farlige. Vi skyl-der alle mange gode gerninger væk, ja vi gør!

*

Til et fattigt barns største problemer hø-rer selvmedlidenheden. Som barn i det ef-terfeudale Thy var jeg for nærtagende og for hurtig til at synes, det var synd for mig. Der var mange gode grunde til det. Men havde en dog blot noget tidligere kunnet belære mig om, at jeg ikke var tilværel-sens hovedperson. For vi skal opfatte vores tid her på jorden som bipersoner. Ho-

Jørgen Thorgaard: Født Smerup, Thyholm 12.3.1939. Mine forældre var Kristine og Niels Thorgaard. Fødeheimmet er ejendommen på Hvidbjerg-Lyngs-vejen lige neden for »Fattiggården«, nu et enlænget parcelhus. Jeg gik i Hvidbjerg Central-skole 1946-52, på Hvidbjerg Kost- og Realskole 1952-55, hvor jeg tog preliminæreksamen. Så stu-dent 1958. Cand. reol. 1964. Lic. Teol. 1971. 1965-69 var jeg amanuensis på Københavns Universitet, og i årene 1965-79 har jeg som bijob været præst for den lille Osted valgmenighed. Siden 1969 ansat ved Danmarks Radio, som kirkemedarbejder, kulturre-daktør, souschef, konstitueret programchef, og siden 1976 tv-producer.

Mine udgivelser:

Religion i dag 1971.

Halvfjerdsernes folkelighed 1974.

Politik og menneske 1974.

Om livet og døden 1974.

Mennesker og menighed 1974.

Og romanerne:

Er der andre bud 1976.

Familien 1978.

Stenkælderen 1979.

Udsat 1980.

Indlagt, 1981.

Og den første i en serie af børnekriminalromaner:

Jane og Rikard på barnerov 1981.

Fang tyven 1981.

vedpersonen er altid vort medmenneske, som vi er til for. Så er vi ikke længere så optaget af, hvordan vi selv har det, men bruger noget mere af vores energi på at finde ud af, hvordan andre har det, og hvordan vi kan hjælpe dem.

*

Min barnlige selvynk gjorde mine drenge-år på Thyholm ringere, end de havde behø-vet at være. Solen skinnede da også på mig. Men jeg bemærkede det ikke, for jeg kunne ikke skille de forbandede roer ad i det rigti-

ge tempo. Fuglene sang også over de marker, hvor jeg lagde min sved. Men jeg hørte dem ikke, for min ryg værkede, og jeg syntes ikke, man kunne være bekendt at sætte et barn til så strengt arbejde.

Hvorfor indstillede jeg ikke min radar på de gode dage i mit hjem, hvor far var rask og munter og fuld af gode historier, mens jeg traskede ved hans side fure op og fure ned og ikke kunne tænke mig at være nogen andre steder i den vide verden?

Hvorfor forstod jeg ikke det uhyre privilegium at have en mor, som i al sin færd var en helgen, og som vidunderligt tidligt lærte mig at høre radioteater og låne gode bøger, og gennem hvis sært underfulde hænder armodens få fisk og brød blev næring nok til tusinder af dage?

Hvorfor koncentrerede jeg mig ikke noget mere om mine kære og gode søskende, som undertiden tænkte mere på min velfærd, end de tænkte på deres egen?

Hvorfor vidste jeg ikke, at det var et privilegium at få lov at lære, lige så meget jeg ville, under kyndig og sympatisk vejledning? At forelskelsen er et mirakel hver eneste gang? At gode mennesker er kostbare som sjældne perler?

Jeg ved det ikke! Du, min læser, har vel lignende spørgsmål at stille til dit liv. Kender du svaret på dem? Ved du, hvorfor vi ikke lever, mens vi lever?

*

Trød varsomt, når du går gennem dit barnsdomsland! Husk omhyggeligt. Det kan godt gøre dig klogere på din tilværelse. Vi kan nå at lære. Hver ny dag er stadig den første dag af dem, du har tilbage.

Når jeg nu passerer det forblæste, smukke, bakkede fjordlandskab deroppe, tager jeg mig - om det overhovedet er muligt - altid tid til at gå ind i Hvidbjerg kirke. Jeg sætter mig en stund og betragter døbefonten. Her var det, jeg en blæsende forårsdag lige før den store krig for første gang stilledes

Den 15-årige Jørgen Thorgaard er lige kommet hjem fra realskolen i Hvidbjerg. - Vi boede tre steder på Thyholm: Ejendommen neden for Fattiggården, hvor jeg et født, en ejendom under den bakke, der hedder »Kappels Bakke«, neden for Sandhøjgård, og den hvide ejendom, der lyser på toppen af en bakke på venstre hånd, lige inden man når Hvidbjerg By ad vejen fra Lyngs.

ansigt til ansigt med den inderste virkelighed. Sandheden havde været der hele tiden. Jeg havde ikke set den, men den var der: Du er ikke en hovedperson, du er en biperson. Elsk din næste og glem dig selv! Så samler jeg mine tanker om dem, der i de bortgangne år har gjort mig til hovedperson, fordi de havde kærlighed og visdom nok til det. En for en lukker jeg dem ind i mit sind og siger dem tak. Jeg glemmer dagene med regn og blæst og fyldes med taknemlighed.

Jeg ved godt, hvor den tak når hen. Der, hvor den skal hen. Der, hvor sandheden kommer fra.